

Ratowanie tonących (pierwsza pomoc)

Złożoność współczesnych katastrof zmusza funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej do korzystania z metod ratownictwa wodnego. Najtrudniejszym w tej dziedzinie problemem jest ratowanie tonących.

Mechanizmy anatomopatologiczne tonięcia

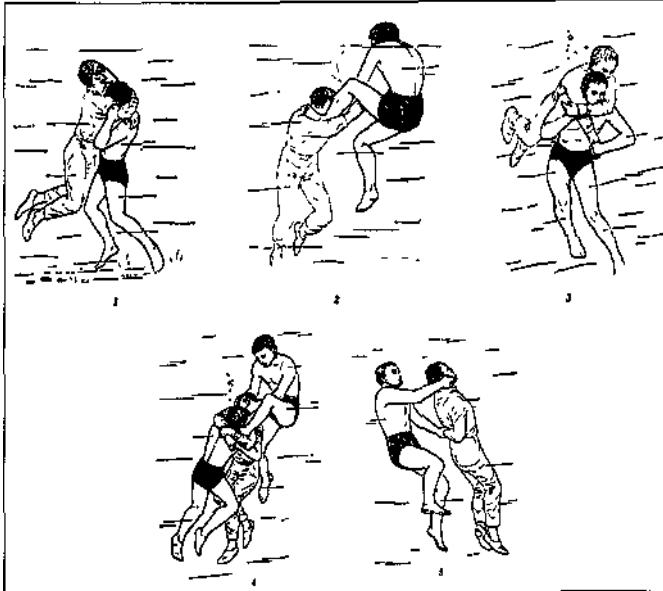
W zasadzie należy przyjąć dwie przyczyny śmierci w utonięciu. Pierwsza ma charakter odruchowy, a druga mechaniczny. Z mechanizmem odruchowym mamy do czynienia w 10-15 proc. przypadków. U tych zmarłych nie stwierdza się zmian chorobowych w narządach. Zgon jest przyczyną zaburzeń czynnościowych, najprawdopodobniej w wyniku skurczu górnego odcinka dróg oddechowych.

Natomiast w 85-90 proc. przypadków mamy do czynienia z przepełnieniem dróg oddechowych wodą- Tonący wciąga do płuc tym więcej wody, im głębiej oddycha pod wodą. Zachowanie się wody w drogach oddechowych jest uzależnione od zawartości w niej elektrolitów, tzn- roztworów soli, zasad i kwasów.

Woda słodka zawiera mało elektrolitów i szybko ulega przemieszczeniu do krwi, w której jest dużo elektrolitów. W ten sposób ustroj stara się sam stworzyć równowagę elektrolitową i zachować jednolite stężenie. Odbywa się to na zasadzie dyfuzji i osmozy. Ten ruch płynów w ustroju prowadzi do wypełnienia naczyń krwionośnych, znacznego podwyższenia ciśnienia krwi i zatrzymania pracy serca. Wystarczy na to okres 2-5 minut.

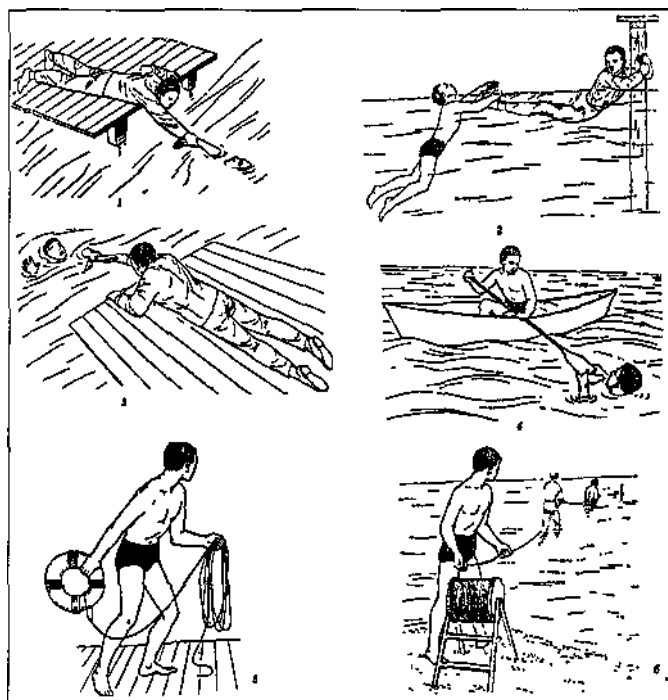
W czasie tonięcia w wodzie zawierającej większe stężenie elektrolitów niż krew, jak np. w wodzie morskiej, mamy do czynienia z nieco innym mechanizmem. Następuje wtedy krążenie płynów tlenkowych w kierunku wnętrza pęcherzyków płucnych, część płynna krwi trafia do pęcherzyków, a sama krew ulega zagęszczeniu. Do światła pęcherzyków wnikają również białka krwi, które po zmieszaniu z powietrzem i przedostającą się z zewnątrz wodą tworzą pianę. W zależności od mechanizmu śmierci - wygląd topielców jest różny. W wypadku śmierci na tle odruchowym skóra i błony śluzowe są blade. Z ust i nosa wydobywa się pianisty płyn. Zmarłych tych nazywa się „topielcami białymi”. W razie zalania dróg oddechowych wodą, skóra i błony śluzowe są sine. Żyły szyjne są zwykle przepełnione. Ciało sprawia wrażenie obrzękłego. Zmarli noszą nazwę „topielców sinych”.

Udzielanie pierwszej pomocy

Ryc. 3. Uwalnianie się ratownika od uchwytu tonącego

1. Od przodu-prawą ręką odsuwa się głowę tonącego, a później zwalnia z objęcia lewą ręką; lewa ręka ratownik wyzwala się od tonącego.
2. Odepchnięcie nogą udaje się łatwo, gdy tonący jest pod wodą i traci przytomność.
3. Wykręcanie raka; ratownik chwyci! prawą ręką lewą rękę tonącego, a lewą jego prawa; obracając się wykręca obie ręce tonącego, wyzwala się przy tym od niego i zarzuca go sobie na plecy.
4. Pomoc ze strony drugiego ratownika: pierwszy ratownik w niebezpieczeństwie; drugi ratownik chwycił rękami tonącego za głowę i lewą nogą odpycha za bark pierwszego ratownika; wszyscy są pod wodą.
5. Wydobywanie się na powierzchnię po opanowaniu tonącego przez wykręcenie mu prawej ręki swoją lewą ręką; prawą ręką ratownik odgina głowę tonącego, aby polepszyć drożność jego dróg oddechowych.

Ryc. 1. Sposoby ratowania z brzegu

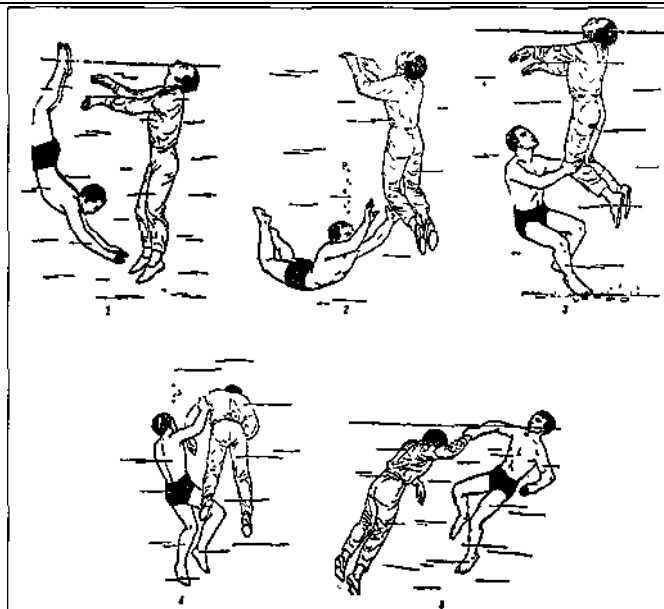
1. Podanie ręki umożliwia uratowanie życia tonącemu, którego mogą nawet nie zauważyć osoby znajdujące się na brzegu.
2. Podanie nogi - jest to jedyny sposób, gdy brak pod ręką przedmiotów, których można by -użyć,
3. Podanie ręcznika - sposób, o którym się nie pamięta,
4. Podpłynięcie łódką - sposób najpewniejszy przy ratowaniu tych, którzy odpłynęli daleko od brzegu.
5. Rzucanie koła ratunkowego -jeden z najpewniejszych sposobów ratowania.
6. Kołowrót z długą liną Jest pomocny -w prowadzeniu akcji ratowniczej}; na wtór kołowrotu można tworzyć lancach ludzki chwytając się za ręce.

Ratowanie tonącego naraża ratującego na duże niebezpieczeństwo. Sposoby ratowania z brzegu ilustruje ryc. 1, a sposoby ratowania w wodzie ryc- 2, Uwalnianie się od uchwytu tonącego przez jednego i dwóch ratowników oraz holowanie tonącego na brzeg przedstawiają ryciny 5 i 4.

Ratowanie jest uzależnione od tego, czy tonący jest przytomny, czy znajduje się w stanie poważnych zaburzeń podstawowych czynności życiowych, a nawet śmierci klinicznej, która następuje po 3-4 minutach od zatrzymania oddychania i krążenia krwi. Gdy chory jest przytomny, należy go uspokoić i ogrzać. Najpierw zdejmuje się mokrą odzież, wyciera chorego, przebiera w suchą bieliznę i suchą odzież, względnie owija kocem. Następnie podaje się środki rozgrzewające, jak np. ciepłą herbatę lub kawę, oraz leki uspokajające - preparaty bromowe, krople walerianowe itp. Chorzy tacy nie wymagają umieszczenia w szpitalu.

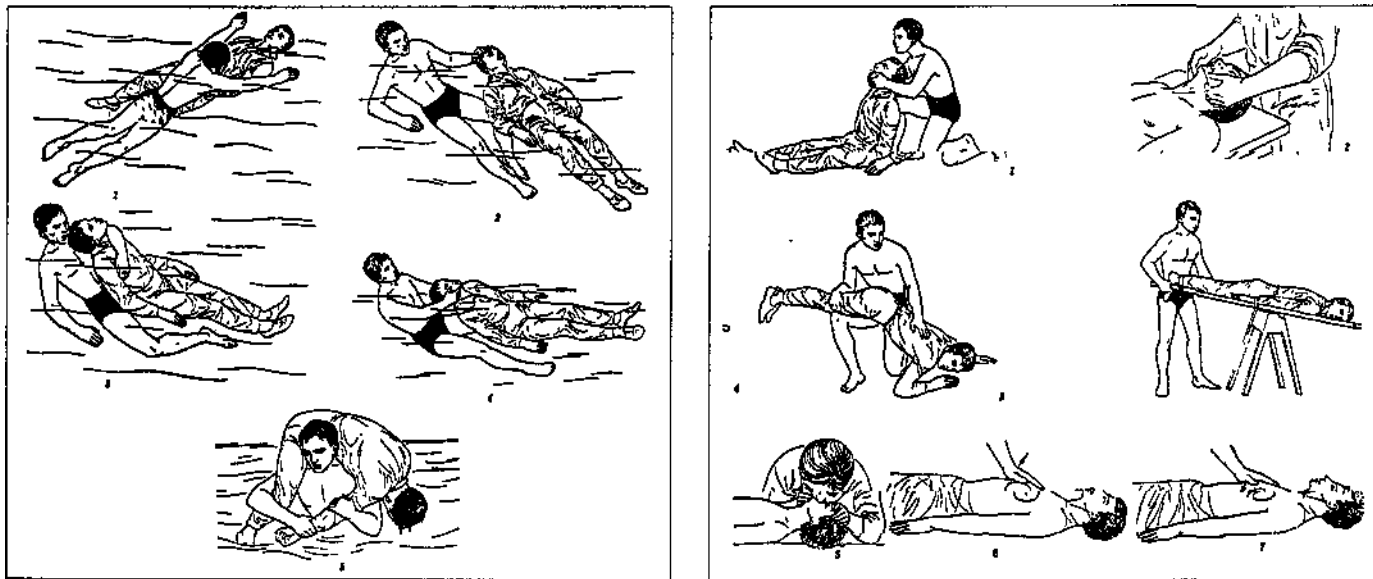
Jeżeli chory jest nieprzytomny, ale ma zachowane tętno i oddychanie, wykonuje się oddychanie wspomagane, usuwa się płyn z dróg oddechowych. Nieprzytomnym nie podaje się płynów doustnie, aby uniknąć zakrztuszenia się i

uduszenia. Aby zastosować oddychanie wspomagane, układa się chorego na tzw. noszach wahadłowych, które umieszcza się w połowie długości na podpórce o wysokości 1,20 m i szerokości 1 m. Dzięki temu można rytmicznie unosić mu raz głowę, raz nogi.

Ryc. 2. Sposoby ratowania w wodzie

3. Nurkowanie w celu wypchnięcia tonącego za nogi nad powierzchnie wody i uniknięcia uchwycenia przez niego.
2. Podpłynięcie po dnie pozwala na najprostsza drogą dotrzeć do kolan i wypchnąć tonącego ku górze.
3. Unoszenie ku górze po uchwyceniu za kolana jest sposobem bardzo dobrym dla umiejących nurkować i przebywać pod wodą,
4. Wypychanie z wody za lewy bark - sposób nie przedstawiający trudności dla nurkujących.
5. Wykręcanie ręki w celu częściowego obezwładnienia i wydobyć w ten sposób tonącego na powierzchni wody.

Ryc. 4. Holowanie tonącego

1. *Przodem - obaj znajdują się na powierzchni wody; tonący leży na grzbiecie na wodzie; ratownik płynie na brzuchu i za każdym ruchem popycha tonącego.*
2. *Za włosy - obaj mają głowy nad wodą; ratownik płynie na boku; tonący leży mi plecach; ratownik holuje, trzymając tonącego lewą ręką za włosy.*
3. *Na plecach jedną ręką - obaj leżą na plecach, ratownik częściowo na boku; lewą ręką obejmuje z przodu klatkę piersiową tonącego aż pod prawą pachę, a prawą ręką i obiema nogami płynie.*
4. *Na plecach dwiema rękami - obaj płyną na plecach, ratownik przytrzymuje tonącego obiema rękami za żuchwę, pracuje nogami jak przy „żabce”.*
5. *Wynoszenie z wody sposobem strażackim - sposób korzystny dla tonącego, ponieważ woda wypływa z niego skutkiem potrząsania.*

Ryc. 5. Ożywianie (reanimacja)

1. *Otwieranie ust na siedząco zapobiega zachłyśnięciu się,*
2. *Otwieranie ust na leżąca - równocześnie unosi się ku górze żuchwę i wraz z nią język, powoduje to udrożnienie górnego odcinka dróg oddechowych.*
3. *Usuwanie wody przez ułożenie na kolanach - nogi unosi się ku górze, usta rozwiera, wypływanie wody można wspomóc przez poklepywanie pleców.*
4. *Nosze „wahadłowe” - opuszczenie głowy ku dołowi daje ucisk jelit na przeponę i wydech, równocześnie wypływa woda; ruch odwrotny wspomaga wdech.*
5. *Sztuczne oddychanie metodą „usta-usta” - głowa jest wygięta ku*

talowi, język unosi się ku górze, drogi oddechowe odtykają się, obie ręce ratownika utrzymują głowę w prawidłowej; pozycji.

6,7. Jednoręczny masaż serca - ucisk i zwolnienie serca; pewniejszy jest sposób dwuręczny; akcję ratowniczą rozpoczyna sztuczne oddychanie metodą „usta-usta” lub „usta-nos”.

Tego rodzaju kołysanie wspomaga oddychanie dzięki przemieszczeniu narządów jamy brzusznej oraz wywieraniu ucisku bądź rozluźnieniu przepony. Wdech i wydech ulega wówczas pogłębieniu. W czasie opuszczania głowy następuje samoistne wypływanie wody z dróg oddechowych. W celu pobudzenia oddychania można podawać amoniak na wacie. W ciężkich przypadkach nieodzowna jest pomoc lekarska, w celu wstrzyknięcia środków pobudzających krążenie i oddychanie oraz zapobiegania zachłyśnięciu się wodą.

Najwięcej uwagi wymagają stany znacznych zaburzeń oddychania i krążenia, śmierci klinicznej i pozornej, czyli sprolongowanej klinicznej, trwającej 5-10 minut- Współczesna reanimacja wymaga zestawu instrumentów, takich jak rurki ustno-gardłowe, aparaty ręczne do odsysania wydzieliny i wody z dróg oddechowych, aparaty ręczne do sztucznego oddychania i elektrycznego pobudzania akcji serca przez powłoki ciała.

Niezależnie od tego należy sobie zdać sprawę z bardzo dużego znaczenia tzw. reanimacji bez przyrządowej w ramach pierwszej pomocy, tzn. ułożenia zapewniającego drożność dróg oddechowych, sztucznego oddychania metodą „usta-usta” lub „usta-nos” oraz zewnętrznego masażu serca. Sposoby ożywiania tonących ilustruje ryc. 5.

Ożywienie w sposób specjalistyczny zapewniają karetki reanimacyjne, względnie wypadkowe pogotowia ratunkowego oraz punkty pomocy medycznej dla tonących i oddziały szpitalne intensywnej terapii, jeżeli pierwsza pomoc przywróciła zasadnicze czynności życiowe.

prof. dr hab. Tadeusz BOSZKIEWICZ